

Київський університет імені Бориса Грінченка
Borys Grinchenko Kyiv University

№2 (6) 2021

Наукове електронне періодичне
видання

**СПОРТИВНА НАУКА ТА
ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ**

Scientific E-Journal
**SPORT SCIENCE AND
HUMAN HEALTH**

ISSN 2664-2069 (online)

DOI: 10.28925/2664-2069.2021.2

Спортивна наука та здоров'я людини:

наукове електронне періодичне видання. – К., 2021. – № 2(6). – 195 с.

В науковому електронному періодичному виданні «Спортивна наука та здоров'я людини» публікуються результати наукових досліджень актуальних напрямків спорту, фізичного виховання, фізичної культури, спортивної медицини, фізичної терапії, ерготерапії, сучасних рекреаційно-оздоровчих технологій, а також досліджень, що стосуються здоров'я людини та є важливими для забезпечення інноваційного розвитку України.

Наукове видання призначено для науковців, тренерів, спортсменів, науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, студентів закладів вищої освіти галузі фізичного виховання та спорту, а також фахівців з охорони здоров'я, фізичної терапії, ерготерапії.

Головний редактор:

Сушко Р.О., д.фіз.вих., доцент (Україна).

Випускові редактори:

Латишев М.В., к.фіз.вих., доцент (Україна);

Ярмолюк О.В., к.фіз.вих., доцент (Україна).

Члени редакційної колегії:

Антала Б., професор (Словацька республіка);

Навратіл Л., д.мед.н., професор (Чеська Республіка);

Барішюк Т.В., к.фіз.вих., доцент (Україна);

Нестерчук Н.Є., д.фіз.вих., професор (Україна);

Білецька В.В., к.фіз.вих., доцент (Україна);

Одинець Т.Є., д.фіз.вих., доцент (Україна);

Виноградов В.Є., д.фіз.вих., професор (Україна);

Пітин М.П., д.фіз.вих., професор (Україна);

Височіна Н.Л., д.фіз.вих., ст.досл. (Україна);

Полева-Секеряну А.Г., к.пед.н., доцент (Молдова);

Воробйова А.В., к.фіз.вих., доцент (Україна);

Приходько В.В., д.пед.н., професор (Україна);

Девесіглу С., професор (Туреччина);

Савченко В.М., д.мед.н., професор (Україна);

Іващенко С.М., д.б.н., професор (Україна);

Талагір Л.-Г., професор (Румунія);

Коваленко С.О., д.б.н., професор (Україна);

Тимрук-Скоропад К.А., к.фіз.вих., доцент (Україна);

Кормільцев В.В., к.фіз.вих., доцент (Україна);

Хорошуха М.Ф., д.пед.н., доцент (Україна);

Лаца З., професор (Угорщина);

Чингієне В., професор (Литовська Республіка);

Лисенко О.М., д.б.н., професор (Україна);

Шинкарук О.А., д.фіз.вих., професор (Україна);

Лопатенко Г.О., к.фіз.вих., доцент (Україна);

Ясько Л.В., к.фіз.вих., доцент (Україна).

Наказом МОН України № 886 від 02.07.2020 р. видання додано до **Переліку наукових фахових видань України категорії «Б»**, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук зі спеціальності 017 – фізичне виховання та спорт.

Наукове електронне періодичне видання «Спортивна наука та здоров'я людини» включено до наукометричних баз даних і бібліотек: IndexCopernicus, CrossRef, DOAJ, BASE, Google Scholar, WorldCat–OCLC, ERIH PLUS, ResearchBib, ResearchGate, Бібліометрика української науки, Наукова періодика України.

Видання відкрито для вільного доступу на умовах ліцензії Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0), котра дозволяє іншим особам вільно розповсюджувати опубліковану роботу з обов'язковим посиланням на автор(ів) оригінальної роботи та публікацію роботи в цьому виданні.

За точність викладених фактів та коректність цитування відповідальність несе автор.

Літературне редагування – *Косар М.М.*

Рекомендовано до друку Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 9 від 28 жовтня 2021 року).

Адреса редакції: вул. Маршала Тимошенка, 13-Б, м. Київ, 04212, Україна.

Телефон: +38 (063) 289-9-289. E-mail: journal.sshh@gmail.com.

Електронна версія видання розміщена на сайті: <http://sporthealth.kubg.edu.ua/>

ЗМІСТ

1. <i>Devecioğlu Sebahattin</i> . The impact of coronavirus pandemic lockdowns on sports economics	4
2. <i>Jibraili Malak, Rharib Abderrahim</i> . The impact of a mega sport event on tourism of the host city: case of the African nations championship in Marrakech	12
3. <i>Jibraili Zineb, Belabess Loubna, Farah Asmaa</i> . The importance of public-private partnership in the accompaniment of sport projects	23
4. <i>Koshcheev Alexander, Dolbysheva Nina</i> . Comparative characteristics of the development of speed and power capacities in the pre-winning mesocycle in taekwondo	35
5. <i>Yalçın Yasemin, Akdağlı Gülşah, Akca Merve</i> . A study of the attitudes of sports sciences students to international sports organizations	41
6. <i>Байрачний Олег, Чопілко Тарас</i> . Обґрунтування технології індивідуалізації спеціальної фізичної підготовки арбітрів і асистентів арбітра високої кваліфікації у футболі	55
7. <i>Балджи Ілона, Саленко Галина, Долбишева Ніна</i> . Початковий етап розвитку веслування академічного на Катеринославщині наприкінці ХІХ – початку ХХ ст.: історичний досвід та традиції	71
8. <i>Білецька Вікторія, Семененко В'ячеслав, Завальнюк Вікторія</i> . Самооцінка фізичного розвитку студентів з різним рівнем фізичної підготовленості	87
9. <i>Виноградова Олена, Лопатенко Георгій, Білецька Вікторія</i> . Стимуляція працездатності і відновлювальних реакцій в процесі змагальної діяльності спортсменів в академічному веслуванні	99
10. <i>Данило Любов</i> . Характеристика інноваційних технологій в оздоровчій діяльності майбутнього вчителя	112
11. <i>Комоцька Оксана, Сушко Руслана, Співак Марина</i> . Сучасні тренерські підходи до організації навчального процесу юних баскетболістів різних амплуа	121
12. <i>Кузнецова Олена</i> . Аналіз психологічних особливостей юних тхеквондистів, що впливають на їх достартовий стан	132
13. <i>Молочко Анастасія, Височіна Надія</i> . Історичні передумови становлення та місце жіночого боксу в сучасній системі міжнародного спортивного руху ..	143
14. <i>Моргосліп Дмитрій, Гринь Олександр</i> . Особливості психологічного супроводу з урахуванням особистісних ресурсів змагальної надійності танцювальних пар	160
15. <i>Ромолданова Ірина, Височіна Надія</i> . Особливості прояву самооцінки та її вплив на ефективність змагальної діяльності кваліфікованих тхеквондистів	169
16. <i>Соболь Едуард, Сватъєв Андрій, Дорошенко Едуард</i> . Фінансова вартість клубів української прем'єр-ліги у взаємозв'язку з показниками міграції футболістів	183

<https://doi.org/10.28925/2664-2069.2021.27>

УДК: 796/797.123.1«18/19»(477.63)

РОЗВИТОК ВЕСЛУВАННЯ АКАДЕМІЧНОГО НА КАТЕРИНОСЛАВЩИНІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ТА ТРАДИЦІЇ

Балджи Ілона ^(ABCDE), Саленко Галина ^(ABCDE), Долбишева Ніна ^(ADEF)

*Придніпровська державна академія фізичної культури та спорту,
м. Дніпро, Україна*

Внесок автора:

А — концепція та дизайн дослідження; В — збір даних;
С — аналіз та інтерпретація даних; D — написання статті;
E — редагування статті; F — остаточне затвердження статті

Анотація

Актуальність. На теперішній час, в умовах децентралізації, значна увага приділяється вивченню історичного досвіду та традицій розвитку фізкультурно-спортивного руху в регіонах України. Аналіз науково-методичної літератури свідчить що такі дослідження надають змогу не тільки розширити теоретичні знання з історії фізкультурно-спортивного руху в Україні, а й визначити пріоритетні види спорту при розробці програм розвитку фізичної культури і спорту.

Мета – вивчення історичного досвіду розвитку веслування академічного, як виду спорту на Катеринославщині наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. та визначення головних чинників, які сприяли його подальшому розвитку.

Матеріал і методи. У ході проведеного було використано аналіз і узагальнення науково-методичної літератури, історико-логічний, хронологічний, описовий методи на основі вивчення періодичної, краєзнавчої літератури, архівних документів, фотоматеріалів та інших джерел.

Результати. У статті висвітлені передумови створення перших спортивних організацій «Катеринославського Товариства Веслувального Плавання в селищі Кам'янське» та «Товариства веслувального плавання у м. Катеринославі» та особливості організації їх роботи зі створення умов розвитку веслування академічного. Проведено аналіз досвіду роботи клубів з підготовки спортсменів, організації та проведення змагань. Висвітлена роль меценатів та громадських діячів Катеринославщини з підтримки роботи яхт-клубів.

Висновки. У зазначений період був накопичений історичний досвід та традиції розвитку академічного веслування на Катеринославщині. Визначені передумови виникнення веслування академічного, як виду спорту, традицій та досвід його розвитку на Катеринославщині наприкінці ХІХ – початку ХХ ст.

Ключові слова: Катеринославщина-Дніпропетровщина, історія, веслування академічне, яхт-клуб, змагання.

THE INITIAL STAGE OF DEVELOPMENT OF ACADEMIC ROWING IN THE KATERINOSLAV REGION IN THE LATE XIX – EARLY XX CENTURY: HISTORICAL EXPERIENCE AND TRADITIONS

Baldzhy Iona, Dolbysheva Nina, Salenko Galina

Prydniprovsk State Academy of Physical Culture and Sports, Dnipro, Ukraine

Abstract

Introduction. At present, in the conditions of decentralization, considerable attention is paid to the study of historical experience and traditions of development of physical culture and sports movement in the regions of Ukraine. Analysis of scientific and methodological literature shows that such studies allow not only to expand theoretical knowledge of the history of physical culture and sports in Ukraine, but also to identify priority sports in the development of programs for the development of physical culture and sports.

The aim is to study the historical experience of the development of academic rowing as a sport in the Katerinoslav region in the late XIX – early XX centuries and identifying the main factors that contributed to its further development.

Material and methods. During the analysis the analysis and generalization of scientific and methodical literature, historical-logical, chronological, descriptive methods on the basis of studying of periodical, local lore literature, archival documents, photographic materials and other sources were used.

Results. The article highlights the prerequisites for the creation of the first sports organizations: "Katerinoslav Rowing Society in the village of Kamyanske" and "Rowing Society in Katerinoslav" and the peculiarities of their work to create conditions for the development of academic rowing. An analysis of the experience of clubs in training athletes, organizing and conducting competitions. The role of patrons and public figures of Katerinoslav region in supporting the work of Yacht Clubs is highlighted.

Conclusions. During this period, historical experience and traditions of the development of academic rowing in the Katerinoslav region were accumulated. The preconditions for the emergence of academic rowing as a sport, traditions and experience of its development in the Katerinoslav region in the late XIX – early XX centuries.

Key words: Katerinoslav-Dnipropetrovsk region, history, academic rowing, yacht club, competitions.

Вступ

Після здобуття державного суверенітету значно підвищився інтерес науковців до вивчення історичних аспектів фізкультурно-спортивного руху України, що знайшло своє відображення у наукових роботах В. Пасько, А. Мартиросяна, В. Мухи, І. Павлюка, О. Солов'я, В. Гунченко, О. Борисової, О. Лях-Породька, Р. Сушко [6, 17, 20, 21, 26].

Значна увага науковців зосереджена також на дослідженні фізкультурно-спортивного руху в регіонах України що висвітлено у роботах Л. Сергієнко (1989-1992), М. Олійника, Ю. Грота (2002), М. Козиря (2003), А. Кисельова, М. Бондаренко, І. Чеботарьова (2004), І. Бондаренко (2005), М. Тернівського (2005), А. Двойнісюка (2008).

В той же час аналіз наукової літератури свідчить, що за останнє десятиріччя одним з важливих напрямків досліджень є вивчення історії виникнення, становлення та розвитку окремих видів спорту в регіонах України.

Історія розвитку фехтування та фактори, що вплинули на успішний виступ фехтувальників Миколаївщини вивчені А. Кисельовим, А. Садовським, Г. Грищенко, А. Руденко, Н. Гінкулом, С. Главатим [13].

В роботі Т. Яворської [28] досліджені історичні аспекти розвитку легкої атлетики на Житомирщині, починаючи з 1913 р. і по теперішній час.

Зародження і розвиток баскетболу в Донецькій області вивчали А. Віцько, Д. Синенко, А. Заріпова [9]. Розвиток жіночого гандболу на

Харківщині вивчали А. Аркуша, О. Бикова і С. Краснова [2].

В роботі О. Півня і Л. Канунова [22] розкриті етапи виникнення, становлення і розвитку важкої атлетики на Харківщині. Автори провели статистичний аналіз результатів участі спортсменів в змаганнях з початку ХХ ст. до 2012 р.

Історичні традиції розвитку окремих видів спорту на Слобожанщині наприкінці ХІХ ст. вивчав А. Бондар [5], який розкрив роль навчальних закладів у розвитку фізичної культури і спорту.

Більшість авторів, які досліджували історичні аспекти розвитку окремих видів спорту в Україні та її регіонах визначають, що вивчення історії розвитку певного виду спорту сприяє переосмисленню та прогнозуванню майбутніх перспектив та тенденцій його розвитку.

Розглядаючи проблеми, які необхідно вирішувати у ході реформування системи підготовки спортсменів в олімпійських видах спорту, відомий фахівець В. Приходько [25] визначає, що майже не вивчається і не використовується різноманітний позитивний вітчизняний та закордонний досвід розвитку видів спорту.

На необхідність вивчення історичних традицій розвитку видів спорту вказують також провідні вчені В. Платонов, Ю. Павленко, В. Томашевський, В. Приходько та ін. [23, 25]. Авторами розглянуто особливості систем підготовки спортсменів вищої кваліфікації країн-лідерів в Олімпійському спорті (Китай, США, Великобританія,

Франція, Канада та ін.), проведено детальний аналіз основних чинників, що забезпечують ефективність підготовки збірних команд до Олімпійських ігор.

На їх думку історичний досвід має важливе значення для вибору пріоритетних видів спорту при розробці регіональних програм підготовки спортсменів високої кваліфікації, кандидатів в збірні команди України.

Таким чином, аналіз науково-методичної літератури свідчить, що дослідження історичних аспектів розвитку видів спорту в окремих регіонах України є досить актуальною проблемою, а Дніпропетровщина є одним з провідних регіонів України з розвитку фізичної культури і спорту.

Веслування академічне, як олімпійський вид спорту, займає перше місце в регіоні за кількістю учасників (60 спортсменів) і завойованих медалей (10) і є важливою складовою частиною фізкультурно-спортивного руху Дніпропетровщини [3]. Однак за останнє десятиріччя ефективність підготовки спортсменів у цьому виді спорту значно знизилася, у результаті чого на двох останніх Олімпіадах спортсмени Дніпропетровщини не завоювали олімпійських нагород.

Слід зазначити, що на теперішній час історичні аспекти фізкультурно-спортивного руху Катеринославщини-Дніпропетровщини стали предметом дослідження окремих авторів.

Значний інтерес представляють історичні традиції розвитку веслування у Придніпровському

регіоні в період існування запорізького козацтва, який висвітлюється у роботі А. Цьось і Н. Деделюк [28].

На основі аналізу значної кількості архівних документів та інших джерел в дослідженнях Л. Корогод [14, 15] розглянута роль державних органів влади, громадських організацій та жіночої молоді в формуванні фізкультурно-спортивного руху Катеринославщини-Дніпропетровщини у 1920-30-х рр.

У роботі І. Балджи [3] розглянуті історичні та організаційно-методичні основи розвитку олімпійського руху на Дніпропетровщині впродовж ХІХ-ХХІ ст.

У працях Н. Долбишевої, І. Волосунової, Г. Саленко вивчено історичні та організаційно-методичні основи розвитку легкої атлетики та плавання, як олімпійських видів спорту на Дніпропетровщині у довоєнні, післявоєнні роки та в період незалежності України. У роботах визначено основні фактори, які впливали на ефективність підготовки спортсменів високої кваліфікації [7, 7, 10, 12].

В той же час відсутні дослідження, які присвячені маловідомим сторінкам розвитку одного з успішних видів спорту, який посідає перше місце в Дніпропетровській області за результатами участі в Олімпійських іграх, а саме веслуванню академічному, яке має давні історичні традиції.

Зв'язок роботи з важливими науковими програмами або практичними завданнями. Робота виконувалась відповідно до плану

НДР Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту на 2021-2025 рр. за темою «Історичні аспекти розвитку фізичної культури і спорту на Дніпропетровщині» (номер державної реєстрації 0121U109264).

Мета роботи

Мета роботи – вивчення історичного досвіду розвитку веслування академічного, як виду спорту на Катеринославщині наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. та визначення головних чинників, які сприяли його подальшому розвитку.

Матеріал і методи дослідження

Аналіз і узагальнення науково-методичної літератури, архівних документів та програмно-нормативних матеріалів використовувався з метою виявлення основних підходів до вирішення наукової проблеми.

Описовий метод використовувався для висвітлення подій пов'язаний зі створенням спортивних організацій в яких почало розвиватися веслування.

Застосування історико-логічного методу в нашому дослідженні дозволило вивчити процес розвитку веслування, як виду спорту та шляхом протиставлення і порівняння цієї інформації, отримати основу для розуміння поточних проблем і робити реальне прогнозування майбутніх подій.

Використання хронологічного методу дозволило вивчити закономірності виникнення, становлення і розвитку веслування, як виду спорту в хронологічній послідовності.

Результати дослідження та їх обговорення

Одним з важливих чинників, який сприяв зародженню та розвитку веслування академічного на Катеринославщині, як виду спорту, був історичний досвід і традиції, які існували ще в період Запорізької січі.

У військових поселеннях козаків, які були розташовані неподалік селища Романкове, що біля Кам'янського, та у селищі Лоц-Кам'янка, біля Катеринослава, веслування відіграло важливу роль у військово-морській підготовці козаків та у фізичному вихованні молоді. Кожної весни вище Дніпровських порогів серед молоді проводилися змагання з веслування поперек швидкої течії Дніпра. Переможцем ставав той козак, чий човен фінішував напроти місця старту. Для підлітків та юнаків обов'язковими були також тривалі заняття з веслування на Дніпрі та його протоках [28].

Поява веслування академічного, як виду спорту, на Дніпропетровщині відноситься до кінця ХІХ ст. і тісно пов'язана з історією розвитку нашого регіону. Катеринослав, як губернське місто було засноване в жовтні 1776 р. До середини ХІХ ст. це було тихе провінційне місто з населенням близько 19000 осіб. Одним з перших видів змагань в Катеринославі були кінні перегони, які слугували, перш за все, рекламою для власників стайнь і розвагою для мешканців Катеринослава [16, 24].

Ще одним чинником, який сприяв появі перших видів спорту на Катеринославщині, у тому числі і веслування академічного, був

економічний розвиток регіону, важливу роль в якому зіграв перший почесний громадянин Катеринослава і Кривого Рогу А. Поль. За його участю були відкриті величезні поклади залізних, мідних, марганцевих руд і кам'яного вугілля. Інтенсивна розробка криворізьких родовищ, а також будівництво залізної дороги і одного з найбільших в Європі двох'ярусного мосту через р. Дніпро, сприяли розвитку металургійної промисловості в регіоні.

Починаючи з 80-х рр. XIX ст. Катеринославщина стає центром економічного життя півдня країни. Високі темпи промислового розвитку регіону сприяли зростанню чисельності населення, зокрема робітників, притоку капіталу підприємців, банкірів, зарубіжних фахівців, розвитку системи освіти тощо, що створювало передумови для зародження спорту [4, 16].

Вивчення архівних документів свідчить, що у 1893 р. було офіційно зареєстровано «Катеринославське Товариство Веслувального Плавання в селищі Кам'янське», яке було першою спортивною організацією на Катеринославщині.

Ініціатором створення і його почесним головою був директор-розпорядник «Південно-Російського Дніпровського Металургійного Товариства» Ігнатій Ігнатійович Ясюкович, поляк за національністю, який захоплювався веслуванням академічним коли навчався у Санкт-Петербурзькому політехнічному інституті.

Талановитий організатор, людина передових прогресивних поглядів він не тільки вивів Кам'янський металургійний завод на

перше місце в Європі, але і фактично став батьком засновником м. Кам'янське. За його безпосередньої участі в Кам'янському були побудовані навчальні заклади, лікарні, церква, костел і інші соціальні об'єкти [1].

Підтримка веслування академічного меценатами та громадськими діячами була ще одним чинником розвитку цього виду спорту.

З ініціативи І. Ясюковича товариству веслувального плавання безкоштовно було передано одну з будівель колишньої головної контори заводу, у якій після реконструкції розташовувався Яхт-клуб. У приміщенні клубу містився передпокій з кімнатою швейцара, їдальня з буфетом, бібліотека, великий танцювальний зал з «хорами для оркестру». На другому поверсі розміщувалися два більйардні зали та кімната для прислуги.

Будівля Яхт-клубу обслуговувалася за рахунок коштів заводу і призначалася для зборів і розваг членів товариства, більшість з яких були поляками (службовцями і майстрами), а також робітники заводу, що було вкрай рідко для Яхт-клубів того часу [1].

Для проведення тренувань і змагань на березі Дніпра, за рахунок коштів заводу, було обладнано літнє приміщення, в якому знаходилася кухня-їдальня, більйардна кімната, сан вузли, роздягальні та інші приміщення.

З боку Дніпра знаходилося дві веранди з драбинами-східцями і плавучими помостами (бони), у яких перебували гоночні човни та човни для прогулянок. На пристані було

обладнано спеціальний причал для човнів спортивно-гімнастичного товариства «Сокіл». У літню пору це було одним з найбільш жвавих місць Кам'янського, тут же були обладнані дві дерев'яні обгороджені ванни для плавання [1].

Аналіз архівних матеріалів свідчить, що з самого початку роботи Кам'янського Яхт-клубу були створені необхідні умови для розвитку веслування академічного як виду спорту. Значна увага приділялась не тільки організації тренувального процесу, а й проведенню змагань серед членів товариства, до якого належали різні соціальні верстви населення, проводилися змагання з вітрильного спорту, академічного та народного веслування.

Слід зазначити, що за час існування клубу був накопичений досвід з організації та проведення

змагань, для чого була створена гоночна комісія, яка складалася з голови, п'яти членів і начальника пристані, призначалася суддівська колегія, до якої входили суперарбітр (головний суддя змагань), 2 судді, 2 стартера і 4 контролера [1].

Протягом літнього сезону в клубі проводилися змагання з веслування академічного (рис. 1), що викликали значний інтерес у мешканців Кам'янського які мали можливість ознайомитися з програмами змагань де вказувалися склад команд у кожному з класів човнів, час старту, довжина дистанції, склад суддівської колегії. Одна з таких програм, які розміщалися у місці, зберіглася в архівних фондах народного музею Дніпровського металургійного комбінату [1].

Рисунок 1. Змагання з веслування академічного, що присвячені 20-річчю Кам'янського Яхт-клубу

Головною спортивною подією в житті Кам'янського стали змагання з веслування академічного присвячені 20-річчю Яхт-клубу, у яких прийняли участь 78 найбільш підготовлених спортсменів.

Програма змагань, які пройшли 7 червня 1913 р., включала в себе 22 заїзду в різних класах суден: в одиночках, двійках парних і шістках, в тому числі і жіночі екіпажи в полугічках – одиночках і двійках з рульовим на дистанції 1500 м. Оскільки гоночних човнів-аутригерів і полуаутригерів в той час було недостатньо, в заїздах брало участь по 2-3 човни. Найпрестижнішими вважалися заїзди в шістках-

аутригерах з виносними кочетами і рухливими сидіннями на дистанції 3100 м. Переможці в цьому класі човнів нагороджувалися золотими жетонами [1].

На гонках була присутня велика кількість глядачів, які розташовувалися на березі Дніпра вздовж дистанції і на набережній літнього павільйону Яхт-клубу, у центральній частині якого знаходилося керівництво заводу, міська знать і місцева інтелігенція, що надавало особливої урочистості змаганням, які були великою подією в житті провінційного Кам'янського (рис. 2).

Рисунок 2. Літній павільйон Кам'янського Яхт-клубу (1913 р.)

У зв'язку з революційними подіями у 1917 р. Кам'янський Яхт-клуб призупинив свою діяльність, але досвід з організації тренувального процесу та проведення змагань, накопичений за період його існування був

використаний в організації роботи секцій веслування академічного у колективі фізичної культури Дніпровського Металургійного комбінату м. Кам'янське [3].

Поряд з Каменським товариством веслувального плавання

з 1898 р. веслування академічне почало свій розвиток і в губернському місті Катеринославі (нині Дніпро).

За підтримки меценатів Дворянського клубу в 1898 р. був заснований Катеринославський Яхт-клуб, який знаходився на вул. Садовій в будинку Айнгорна.

З цієї нагоди 25 січня 1898 р. в газеті «Придніпров'я» №3 з'явилася замітка: «В Катеринославе предстоит открытие Яхт-клуба. Выработан устав. Число членов-учредителей достигло уже 20 человек» [19].

У зимовому приміщенні Яхт-клубу влаштовувалися танцювальні вечори, концерти, в клубі були також бібліотека, буфет, приміщення для гри у карти, більярд та шахи.

Для проведення занять з веслувального спорту необхідно було збудувати літнє приміщення Яхт-клубу, однак знайти відповідну ділянку землі на березі Дніпра в той

час було вкрай складно. Впродовж берега Дніпра, від сучасного нового мосту і до парку ім. Шевченко, знаходилися лісові склади, торгові пристані, дрібні підприємства тощо, у зв'язку з цим берег був вкрай запущений і засмічений.

Крім того, наприкінці XIX ст. вартість земельних ділянок значно зросла і Яхт-клуб на власні кошти придбати їх не міг.

Питання будівництва літнього приміщення Яхт-клубу вирішилося завдяки підтримці членів Дворянського клубу і його голови та меценату Н.П. Урусова, з розпорядження якого на пільгових умовах було надано ділянку землі на березі нижньої частини Потьомкінського саду.

На весні 1898 р. на цій ділянці були збудовані гавані для стоянки човнів, павільйони, майстерня для їх ремонту, елінги для зберігання та інші приміщення (рис. 3).

Рисунок 3. Пристань Катеринославського Яхт-клубу (Потьомкінський парк)

На відміну від Кам'янського Яхт-клубу, який був відкритий і для представників робітничого середовища, членами Катеринославського клубу в більшості були представники дворянства, купецтва, службовців банків Катерининської залізниці, державні чиновники, студентська молодь та представники духовенства.

Аналіз звітів про роботу Катеринославського Яхт-клубу свідчить що клуб був спортивною організацією, яка змогла організувати підприємницьку діяльність і самостійно забезпечувати фінансування витрат на її утримання.

Основними статтями доходів клубу були щорічні внески дійсних членів, вступні внески новачків, кандидатські та сезонні внески. Бюджет клубу поповнювався також за рахунок оренди прогулянкових човнів, катерів, вхідної плати на гонки і гуляння, доходів від ігор в карти, доміно, оренди берега і інших надходжень. Успішна комерційна діяльність дозволяла клубу створити матеріальну базу в умовах повної відсутності державної політики у сфері фізичної культури і спорту [10].

У 1910 р. на Богомолівському острові (нині Монастирський острів), навпроти вежі Мерефо-Херсонського мосту за рахунок коштів клубу було побудовано ще одне відділення Яхт-клубу, де крім пристані і елінгів для човнів був обладнаний також літній майданчик, для занять гімнастикою, тенісом, в павільйонах були приміщення для гри в карти, лото, більярд, працював буфет.

У літню пору року Яхт-клуб був одним з популярних і привабливих

місць не тільки для любителів веслування, але і для відпочинку городян [19].

Важливою частиною в роботі Яхт-клубу був розвиток веслувального і вітрильного спорту. Для занять веслуванням у клубі налічувалося 102 веслувальних човни різного типу, більшість з яких належало приватним власникам, в тому числі у власності Яхт-клубу знаходилося дві переправи, 36 веслувальних, 13 вітрильних суден, 1 моторний катер, 2 рятувальні човни та 2 човни для переправи [19].

Штатних тренерів або інструкторів в той час не існувало. Для організації та проведення змагань в клубі була створена спеціальна гоночна комісія з 6 найдосвідченіших спортсменів, яку очолював П.Є. Голосов.

У клубі був затверджений прапор гоночної комісії, під яким проводилися всі змагання. За час навігації серед членів клубу щорічно проводилося до 5 змагань з академічного і народного веслування, головними з яких були так звані «Публічні гонки», які були важливою спортивною подією для городян Катеринослава.

Оскільки єдиних правил на той час не існувало, для кожних перегонів комісія розробляла свою програму змагань, а саме: класи човнів, довжину дистанції тощо.

Як правило змагання проводилися на короткі дистанції до 3-х верст, середні – до 8-ми і довгі – до 22-х верст. Як і в Кам'янському Яхт-клубі в Катеринославі в одному заїзді стартувало два-три човни, фінальних заїздів не проводилося, а переможець визначався за кращим

часом серед учасників всіх заїздів і нагороджувався срібним, а іноді і золотим жетоном. При такій системі змагань за сезон проводилося досить багато стартів, а з урахуванням змагань вітрильників і дальніх плавань спортивно життя в Яхт-клубі було досить активним.

Нажаль, історія не зберегла для нас імена перших чемпіонів і призерів змагань, проте один з «патріархів» веслувального і вітрильного спорту Дніпропетровщини П.І. Лагдишук у 1930 р. писав: «В 1910 году членом Яхт-клуба стал молодой очень способный и перспективный гребец Василий Лещинский, ставший одним из самых известных гребцов Екатеринослава, успешно выступал на первенствах России и международных соревнованиях» [4].

В. Лещинський до 1916 р. був членом правління клубу, єдиним веслувальником хто мав власний гоночний човен аутригер. У 1912 р. та 1913 р. був переможцем змагань з дальнього плавання, чемпіоном публічних гонок Катеринославського Яхт-клубу. Після революції В.К. Лещинський став одним з перших організаторів з веслування академічного на Дніпропетровщині [3].

З 1912 р. стали проводитися дальні плавання на судах, що мали право плавати під прапором Катеринославського Яхт-клубу.

Гоночна комісія згідно правил змагань встановила маршрути для дальніх плавань:

- від пристані клубу вниз Дніпра до Кайдацького порогу;
- вгору Дніпра до станції міського водопроводу;
- по річці Самара до залізничного

мосту.

Кожне таке плавання від пристані і назад становило не менше 22 верст. Мінімальне проходження верст за веслувальний сезон постійно зростало: від 250 верст у 1912 р. до 500 верст у 1916 р. Крім того такі плавання можна було здійснювати і за іншими маршрутами, за умови виконання встановленого мінімуму.

Гоночна комісія Яхт-клубу зафіксувала наступні сумарні рекордні показники дальніх плавань: 1912 р. – 702 версти, 1923 р. – 704 версти, 1914 р. – 1650 версти, 1915 р. – 1910 версти, 1916 р. – 2318 верст. Кількість спортсменів, які виконували встановлений мінімум, становила від 12 осіб у 1912 р. до 25 осіб у 1916 р. [19].

Особливо видатним плаванням, зазначеним гоночною комісією Яхт-клубу в сезоні 1916 р. було десятиденне плавання на 564 версти на шлюбці «Чайка» до м. Херсон, в якому взяли участь М.К. Камінський, Л. Коренкович і П.А. Мармижов. За це плавання, на шлюбці «Чайка», яке повторювало маршрут походів запорізьких козаків, та нагадувало про їх історичні традиції, учасники отримали особливі жетони [19].

Слід зазначити, що такі змагання нагадували про історичні традиції запорізьких козаків, крім того дальні плавання можна розглядати як особливі методи розвитку силової витривалості. До участі у таких змаганнях була необхідна довготривала підготовка, що сприяло організації систематичних тренувальних занять.

Перша світова війна (1914 р.) значно призупинила розвиток веслувального спорту. Велика

кількість спортсменів Катеринославського Яхт-клубу була покликана на військову службу, що позначилося, перш за все, на проведенні найпопулярніших традиційних «Публічних» гонок.

Як свідчать дані звіту про роботу Яхт-клубу за 1916 р. гоночна комісія була змушена проводити попередні змагання, щоб з'ясувати, які екіпажі можуть взяти участь в «Публічних» гонках. Попередні змагання проводилися 26 червня і 6 липня 1916 р. показали, що в основних змаганнях можуть взяти участь до 20-ти молодих спортсменів.

Однак, у 1916 р. в останній рік існування Катеринославського Яхт-клубу провести традиційні «Публічні» гонки на всіх дистанціях так і не вдалося. Замість цих змагань відбулися звичайні гонки в яких брала участь обмежена кількість спортсменів [19]. Це були останні офіційні змагання Катеринославського Яхт-клубу.

У 1917 р. Катеринославський Яхт-клуб, як і Яхт-клуб у Кам'янському, призупинив своє існування.

Після революційних подій 1917 р. на базі Катеринославського Яхт-клубу був створений у 1920 р. «Червоний спортивний клуб Всеобучу» в якому першими інструкторами-організаторами з веслування академічного були найбільш досвідчені спортсмени В. Лещинський, П. Голосов, В. Коротаєв і В. Щербатюк [3].

Висновки

У результаті проведеного дослідження архівних документів, краєзнавчої літератури та інших джерел нами було встановлено, що веслування академічне було одним з перших видів спорту, який почав свій розвиток наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. у Кам'янському та Катеринославському Яхт-клубах.

Головними чинниками, що сприяли розвитку веслування були: історичні традиції веслування на теренах Катеринославщини; швидкі темпи економічного розвитку регіону з кінця ХІХ ст.; досвід зарубіжних фахівців; підтримка меценатів та громадських діячів.

На початковому етапі розвитку веслування академічного на Катеринославщині був накопичений досвід підготовки спортсменів, організації та проведення змагань, що сприяло подальшому розвитку виду спорту у 1920-х роках.

Проведене дослідження дало можливість доповнити теоретичні знання з історії розвитку фізичної культури і спорту Придніпровського регіону та визначити основні чинники, які сприяли зародженню та розвитку веслування академічного.

Перспективи подальших досліджень. З метою подальшого цілісного вивчення історії розвитку веслування академічного планується продовжити історичне дослідження етапів його розвитку на Дніпропетровщині у довоєнний та післявоєнний періоди.

Література:

1. Архівні матеріали народного музею Дніпродзержинського металургійного комбінату м. Кам'янське.
2. Аркуша АО, Бикова ОО, Краснова СП. Жіночий гандбол на Харківщині. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2009;2:172-175.
3. Балджи ІВ. Історичні та організаційно-методичні основи розвитку олімпійського руху на Дніпропетровщині впродовж ХІХ-ХХІ ст.: дис. ...канд. наук з физ. вих. і спорту. Дніпро: 2019. 325.
4. Бolečрук АГ. Історія міста Дніпропетровська. Дніпропетровськ: Вид-во Грані, 2006:16-17.
5. Бондар АС. Історія розвитку і традиції спота на Слобожанщині. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2012;5:156-9.
6. Борисова ОВ, Петрушевський ЄІ. Проблеми розвитку гандболу в Україні на сучасному етапі. Молодь та олімпійський рух: Зб. тез доповідей Х Міжнародної конференції, 24-25 травня 2017р. Київ: 2017:196-7.
7. Волосунова ІВ, Саленко ГА. Развитие легкой атлетики на Днепропетровщине в довоенный период. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2011;3:75-80.
8. Волосунова ІВ. Развитие легкой атлетики на Днепропетровщине в послевоенный период и в период независимости Украины. Межд. научн.-практ. конф. по проблемам физической культуры и спорта государств-участников содружества независимых государств: Матер.конф. Минск, 2012;2:31-3.
9. Вицько АН, Синенко ДС, Зарипов АН. Зарождение баскетбола в бывшем СССР и нынешней Украине. *Теорія і практика фізичного виховання*. 2010;2:615.

References:

1. Archival materials of the National Museum of the Dniprodzerzhynsk Metallurgical Plant in Kamyanske. Ukrainian
2. Arkusha AO, Bikova OO, Krasnova SP. Women's handball in Kharkiv region. *Slobozhansky scientific and sports Newsletter*. 2009;2:172-175. Ukrainian
3. Baldzhy IV. Historical and organizational-methodical bases of development of the Olympic movement in Dnipropetrovsk region during the XIX-XXI centuries.: dis. ...kand. nauk z fiz. vih. i sportu. Dnipro: 2019. 325. Ukrainian
4. Bolebrook AG. History of the city of Dnepropetrovsk. Dnepropetrovsk: Grani, 2006:16-17. Ukrainian
5. Bondar AS. History of development and traditions of spot in Slobozhanshchina. *Slobozhansky scientific and sports Newsletter*. 2012;5:156-9. Russian
6. Borisova OV, Petrushevsky EI. Problems of handball development in Ukraine at the present stage. Youth and the Olympic movement: Zb.tez dopovidej X Mizhnarodnoi konferenci, 24-25 May, 2017. K., 2017:196-7. Ukrainian
7. Volosunova IV, Salenko GA. Development of athletics in Dnipropetrovsk region in the pre-war period. *Sports Newsletter of the Dnieper*. 2011;3:75-80. Russian
8. Volosunova IV. Development of athletics in Dnipropetrovsk region in the postwar period and during the independence of Ukraine. Int. scientific-practical conference on the problems of physical culture and sports of the member states of the Commonwealth of Independent States: Proceedings of the conference. Minsk, 2012;2:31-3. Russian
9. Vitsko AN, Sinenko DS, Zaripov AN. The origins of basketball in the former Soviet Union and today's Ukraine. *Theory and practice of physical education*. 2010;2:615. Russian

10. Дніпропетровська обласна державна адміністрація. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://adm.dp.gov.ua>
11. Долбишева НГ, Балджи ІВ, Саленко ГА. Исторические и организационно-методические условия развития плавания как олимпийского вида спорта на Днепропетровщине в послевоенный период (с 1950 г. по 1970 г.). Научный часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. 2018;11:31-36.
12. Долбишева Н, Балджи І, Саленко Г. Историчний досвід розвитку легкої атлетики як олімпійського виду спорту на Дніпропетровщині та формування організаційних основ олімпійської підготовки спортсменів у 1950-60-а роках. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2020;1:17-30.
13. Киселев АФ, Садовский ОВ, Грищенко АО, Пікул МВ, Руденко АО, Главатий СМ. Витоки, розвиток і досягнення фехтування у Миколаївській області (1887-2008 рр.) *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2009;2:169-172.
14. Корогод ЛП. Основні напрями розвитку фізичної культури і спорту на Дніпропетровщині в 1920-30-х роках (до 80-річчя утворення Дніпропетровської області). *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2012;2:17-22.
15. Корогод ЛП. Женская молодёжь в физкультурно-спортивном движении в Украине 1920-1930-х годов (на примере Екатеринославщины-Днепропетровщины). *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2018;3:59-71.
16. Лазебник ВІ. Неизвестная Екатеринославщина. Научно-методичне видання, вступне слово Н. Капустіної. Дніпропетровськ, 2012. 448.
17. Лях-Породько А. Особенности зарождения и развития тенниса на украинских землях Российской империи в XX веке. *Наука в олимпийском спорте*. 2009;2:128-140.
10. Dnipropetrovsk Regional State Administration. Internet. Access mode: <https://adm.dp.gov.ua>. Ukrainian
11. Dolbysheva NG, Baldzhy IV, Salenko GA. Historical and organizational and methodological conditions for the development of swimming as an Olympic sport in the Dnipropetrovsk region in the postwar period (from 1950 to 1970). *Scientific journal of NPU named after M.P. Dragomanova*. 2018;11:31-36. Russian
12. Dolbysheva N, Baldzhi I, Salenko G. Historical experience in the development of athletics as an Olympic sport in Dnipropetrovsk region and the formation of the organizational foundations of Olympic training of athletes in the 1950-60s. *Sports Newsletter of the Dnieper*. 2020;1:17-30. Ukrainian
13. Kiselev AF, Sadovsky OV, Grishchenko AO, Pikul MV, Rudenko AO, Glavatiy SM. Origins, development and achievements of fencing in the Nikolaev area (1887-2008). *Slobozhansky scientific and sports Newsletter*. 2009;2:169-172. Ukrainian
14. Korogod LP. The main directions of development of physical culture and sports in Dnipropetrovsk region in 1920-30 (to the 80th anniversary of the formation of Dnipropetrovsk region). *Sports Newsletter of the Dnieper*. 2012;2:17-22. Ukrainian
15. Korogod LP. Female youth in the sports movement in Ukraine in the 1920s and 1930s (on the example of Ekaterinoslav-Dnepropetrovsk). *Sports Newsletter of the Dnieper*. 2018;3:59-71. Russian
16. Lazebnik VI. Unknown Ekaterinoslavshchina. Scientific and methodical publication, introductory word by N. Kapustina. Dnipropetrovsk, 2012. 448. Russian
17. Lyakh-Porodko A. Features of the origin and development of tennis in the Ukrainian lands of the Russian Empire in the twentieth century. *Science in Olympic sports*. 2009;2:128-140. Russian

18. Олейник НА, Грот ЮИ. История физической культуры и спорта на Харьковщине (Люди. Годы. Факты. 1874-1950 гг.). Харьков: ХДАФК, 2002;1:376.
19. Отчет Екатеринославского Яхт-клуба за 1916 г. С 1 октября 1915 г. по 1 октября 1916 г. 19-й год существования Екатеринослава. – Типолитография Екатеринославской железной дороги, 1916. 54.
20. Павлюк І. Організаційні аспекти розвитку гандболу в Україні. *Молода спортивна наука в Україні*. 2008;12(1):239-243.
21. Пасько В, Мартиросян А, Муха В. Историчні аспекти розвитку регбі ліг в Україні. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2017;1:67-71.
22. Півень ОБ, Канунова ЛВ. Историчні аспекти розвитку важкої атлетики на Харківщині. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2014;1:92-97.
23. Платонов ВМ, Павленко ЮА, Томашевський ВВ. Підготовка різних країн до Олімпійських ігор. Київ: Бураго, 2012. 334.
24. Правила и программы бегов и скачек Екатеринославского общества поощрения коннозаводства на 1911 г. Екатеринослав: Екатеринославская типография Крупмана, 1911. 26.
25. Приходько ВВ. Формування сучасної системи підготовки спортсменів. Дніпро: 2019. 381.
26. Соловей ОМ, Гунченко В. Аналіз ефективності результатів змагальної діяльності у пляжному волейболі. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2018;3:126-131.
27. Сушко РО. Зародження та хронологія розвитку жіночого баскетболу на Україні в першій половині ХХ ст. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2012;2:207-9.
18. Oleynik NA, Grot YI. History of physical culture and sports in the Kharkiv region (People. Years. Facts.1874-1950)T.1. Har'kov: HDAFK, 2002. 376. Russian
19. Report of the Ekaterinoslav Yacht Club for 1916. From October 1, 1915 to October 1, 1916, the 19th year of Ekaterinoslav's existence. - Typolytohrafiya Ekaterynoslavskoi zheleznoi dorohy, 1916. 54. Russian
20. Pavlyuk I. Organizational aspects of handball development in Ukraine. *Young sports science in Ukraine*. 2008;12(1):239-243. Ukrainian
21. Pasko V, Martirosyan A, Mukha V. Historical aspects of rugby league development in Ukraine. *Sports Newsletter of the Dnieper*. 2017;1:67-71. Ukrainian
22. Piven' OB, Kanunova LV. Historical aspects of weightlifting development in Kharkiv region. *Slobozhansky scientific and sports Newsletter*. 2014;1:92-97. Ukrainian
23. Platonov VM, Pavlenko YA, Tomashevsky VV. Preparing different countries for the Olympic Games. Kiiv: Burago, 2012. 334. Ukrainian
24. Rules and programs of races and races of the Ekaterinoslav Society for the Promotion of Horse Breeding for 1911. Ekaterinoslav: Ekaterinoslavskaya tipografiya Krupmana, 1911. 26. Russian
25. Prikhodko VV. Formation of a modern system of training athletes: Monograf. Dnipro, 2019. 381. Ukrainian
26. Solovey OM, Gunchenko V. Analysis of the effectiveness of the results of competitive activities in beach volleyball. *Sports Newsletter of the Dnieper*. 2018; 3:126-131. Ukrainian
27. Sushko RO. Origin and chronology of the development of women's basketball in Ukraine in the first half of the XX century. *Slobozhansky scientific and sports Newsletter*. 2012;2:207-209. Ukrainian

28. Цьось АВ, Деделюк НА. Історія фізичного виховання на теренах України з найдавніших часів до початку XIX ст.: навч.посібник. Східноєвропейський нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк: СНУ, 2014. 455.
29. Яворська Т. Теоретико-історичний дискурс становлення легкої атлетики на Житомирщині. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*. 2015; 19(2):764-768.
28. Tsyos AV, Dedelyuk NA. History of physical education in Ukraine from ancient times to the beginning of the XIX century: textbook for students of higher educational institutions. Lutsk: SNU, 2014. 455. Ukrainian
29. Yavorska T. Theoretical and historical discourse of athletics formation in Zhytomyr region. *Physical culture, sports and health of the nation*. 2015;19(2):764-768. Ukrainian

Автори засвідчують про відсутність конфлікту інтересів.

Інформація про авторів:

Балджи Ілона Володимирівна

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
викладач кафедри теорії та методики спортивної підготовки
Придніпровська державна академія фізичної культури та спорту,
м. Дніпро, Україна
ORCID: 0000-0001-5157-5638
E-mail: ilona.perelygina@gmail.com

Саленко Галина Афанасіївна

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
ст.викладач кафедри теорії та методики спортивної підготовки
Придніпровська державна академія фізичної культури та спорту,
м. Дніпро, Україна
ORCID: 0000-0002-7223-7352
E-mail: Galinasalenko2@gmail.com

Долбишева Ніна Григорівна

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
декан факультету фізичної культури та спорту
Придніпровська державна академія фізичної культури та спорту,
м. Дніпро, Україна
ORCID: 0000-0002-7306-9194
E-mail: goodfinish@ukr.net

Отримано: 31.05.2021 Прийнято: 28.09.2021 Опубліковано: 28.10.2021

Балджи Ілона, Саленко Галина, Долбишева Ніна. Початковий етап розвитку веслування академічного на Катеринославщині наприкінці XIX – початку XX ст.: історичний досвід та традиції. *Спортивна наука та здоров'я людини*. 2021;2(6):71-86. DOI:10.28925/2664-2069.2021.27